

שאלון קורונה חדש במסגרת פרויקט SHARE

בתחילת חודש יוני 2020, החלו בסקר ההזדקנות, הבריאות והפרישה באירופה ובישראל (SHARE) לאסוף נתונים במסגרת שאלון סקר חדש שעוסק בהשפעות נגיף הקורונה. המדגם כולל חלק ממשנתפי הסקר בעבר, והשאלון מועבר בראיון טלפוני מבוסס מחשב (Computer Assisted Telephone Interview – CATI). בשאלון נאסף מידע דומה לשאלוני SHARE הקודמים, אך במתכונת מקוצרת ובהתאמה למצב שמכתיב הנגיף בקרב בני 50 ומעלה.

הנתונים שיאספו בסקר זה יאפשרו בחינה מעמיקה של התמודדות האוכלוסייה המבוגרת, המצויה בסיכון עקב נגיף הקורונה, עם ההשפעות הבריאותיות, החברתיות והכלכליות של הנגיף. היתרון המשמעותי של הסקר טמון בהזדמנות למדוד ולנתח הבדלים בין מדינות ולאורך זמן. סקר SHARE הוא חלק מרשת כלל עולמית של סקרי הזדקנות תואמים ועל כן ניתן יהיה לערוך השוואות אירופאיות וכלל עולמיות שעשויות להראות כיצד מערכות בריאות ורווחה שונות הגיבו למגיפה, ואילו לקחים ניתן להפיק לעתיד. מעבר לכך, שימוש במידע מגלים קודמים של SHARE עשוי לתת נקודות להשוואה בין השפעת משבר זה על הכלכלה והחברה, לבין השפעותיהם של משברים קודמים - דוגמת המשבר הכלכלי בשנת 2008.

מעבר לראיון טלפוני בזמן מגיפת הקורונה

התפרצות נגיף הקורונה החלה בעיצומו של איסוף הנתונים לגל השמיני של הסקר (גל 6 ישראל) ועבודת השדה נעצרה בכל המדינות המשתתפות במהלך חודש מרץ 2020. עד נקודה זו נאספו בכל המדינות נתונים מכ-70% מקרב משתתפי העבר (מדגם פאנל) ומכ-50% בקרב מדגם הרענון (מדגם של משתתפים חדשים וצעירים יותר שנעשה עקב הזדקנות המדגם הקיים, ובכדי לפצות על ירידה בגודל המדגם בעקבות מקרי מוות, מחלה וסירוב השתתפות של משתתפי עבר).

על מנת להמשיך את עבודת איסוף הנתונים הוחלט על מעבר לשיטת ראיון טלפוני (CATI). שיטה זו נבחרה על פני השיטה הקבועה של ראיונות פנים-אל-פנים, בהתבסס על שיקולים מתודולוגיים שקשורים להגנה בריאותית על משתתפי הסקר והמראיינים. השיקולים שבבסיס ההחלטה זו מתוארים בפירוט בקישור המצורף בתחתית מסמך זה.

השאלות בסקר הקורונה של SHARE

כתגובה לחומרת התפרצות הנגיף והסגר הממושך שנגרם בעקבותיו, פותח שאלון קורונה מיוחד של SHARE. שאלון חדש זה כולל את רוב תחומי החיים החשובים לאוכלוסיית היעד של הסקר וכן שאלות ספציפיות המתמקדות בהדבקה בנגיף ושינויים באורח החיים בעקבות הסגר:

בריאות והתנהגויות הקשורות בבריאות

בריאות כללית לפני ואחרי התפרצות הנגיף, שימוש באמצעי זהירות (לדוגמה ריחוק חברתי, עטיית מסיכה)

בריאות נפשית

חרדה, דיכאון, בעיות שינה, ובדידות לפני ואחרי התפרצות הנגיף

הדבקות בנגיף ושירותי בריאות

סימפטומים של וירוס הקורונה, בדיקות לנגיף, אישפוזים בעקבות הנגיף, ויתור על טיפול רפואי, שביעות רצון מטיפולים רפואיים

שינויים במצב תעסוקתי וכלכלי

אבטלה, סגירת עסקים, עבודה מהבית, שינוי בשעות עבודה ורמת הכנסה, תמיכה כלכלית

רשתות חברתיות

שינויים בקשרים בין-אישיים עם משפחה וחברים, קבלת ומתן עזרה, קבלת ומתן טיפול אישי

התאמה של תכנון המדגם

לשאלון הטלפוני החדש על השפעת התפרצות נגיף הקורונה נבחר מדגם בכל מדינה שכולל: 1) משתתפי עבר אשר לא רואיינו לפני הפסקת איסוף הנתונים (2) משתתפי עבר מגלים קודמים אשר רואיינו במסגרת גל 8 (גל 6 בישראל). בסך הכל, יותר מ-80 אלף משיבים פוטנציאליים נכללו במדגם. שתי קבוצות המשיבים קיבלו את אותו שאלון עם הבדל אחד - חברי המדגם אשר לא רואיינו פנים-אל-פנים במסגרת גל 8 נשאלו על שינויים בהרכב משק הבית מאז הראיון הקודם. משיבים שכבר רואיינו במסגרת גל 8 לא נתבקשו לענות על שאלות אלו שוב. ביצוע ראיון נוסף מאפשר לחקור באופן יסודי שינויים ברשת החברתית, התנהגויות בריאות, בריאות נפשית ומצב כלכלי של המשיבים בעקבות התפרצות נגיף הקורונה. בנוסף, הבחירה במשתתפי עבר (מדגם פאנל) שרואיינו ושלא רואיינו במסגרת גל 8 (גל 6 ישראל) מאפשרת מחקר מתודולוגי על השפעת (אי) מענה, טעויות מדידה, עלויות הסקר ועבודת השדה של שאלון הקורונה של SHARE. מחקר מסוג זה מהווה בסיס לתוצאות אמפיריות אמינות בתחום מדעי החברה, ובעל חשיבות מיוחדת כשנעשה שינוי בשיטת הראיון.

השלכות על גלי איסוף נתונים עתידיים של SHARE

המשך גל 8 של SHARE בעזרת שאלון הקורונה הטלפוני נעשה ב-27 מדינות אירופאיות ובישראל החל מחודש יוני ועד אוגוסט 2020. כמו כן, חלקים משאלון הקורונה יכללו בגלים עתידיים של סקר SHARE כדי ללמוד על ההשפעות ארוכות הטווח של הנגיף. הכללת החלקים בשאלונים עתידיים תאפשר להשוות איך מבוגרים הנמצאים בקבוצת סיכון לתמותה מהנגיף התמודדו עמו לאורך זמן, כיצד מערכות בריאות ורווחה לאומיות הגיבו לנגיף והשפעותיו ואילו לקחים ניתן להפיק מהתגובות השונות של מערכות פוליטיות במדינות המשתתפות בסקר SHARE לנגיף והתפרצותו.

מידע מפורט על התאמות מתודולוגיות ויחידושים בשאלון הקורונה של SHARE נמצאים ב:

Scherpenzeel, A., Axt, K., Bergmann, M., Douhou, S., Oepen, A., Sand, G., Schuller, K., Stuck, S., Wagner, M., & Börsch-Supan, A. (2020). Collecting survey data among the 50+ population during the COVID-19 outbreak: The Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE). *Survey Research Methods*, 14(2), 217-221. <https://doi.org/10.18148>